

Folket i Bild

KULTURFRONT

SENASTE (/)

REPORTAGE (/c/reportage)

KULTUR (/c/kultur)

DEBATT (/c/debatt)

TIDNINGEN (/c/tidningen)

FÖRENINGEN (/c/foereningen)

PRENUMERERA (/page/prenumerera)

Sök

TIDNINGEN

Nils Funcke: Yttrandefriheten är ett 250 år gammalt lapptäcke att vårda

2017-09-19

När dåvarande justitiekanslern Göran Lambertz av regeringen utsågs till ordförande i en utredning om en ny yttrandefrihetsgrundlag 2008 fick Nils Funcke chansen att jobba med frågorna på heltid.

– Det var oerhört lärorikt. Samtidigt kunde jag konstatera att det jag trodde att jag kunde hyfsat bra och då hade hållit på med i 15 år var oerhört komplicerat när man satte sig ned för att skriva promemorior om enskilda delar av regleringen. Ett lapptäcke som kommitténs ordförande Göran Lambertz ville göra ett helt nytt och skimrande sidenlakan av.

Metaforen att beskriva regleringen som ett ”lapptäcke” använde Nils Funcke i en antologi.

– En tygbit hade blivit ditsatt på 1800-talet, en annan reglering blev lite sliten och togs bort eller byttes mot någonting annat. Jag sade till Göran Lambertz i någon debatt innan utredningen att jag hade svårt att tänka mig något finare och vackrare än detta brokiga lapptäcke med sin långa fina tradition i Sverige. Det är ju så lagstiftningen ser ut, den kan ha sina brister och det kan bli några trasiga kanter, men ska man försöka skapa något helt nytt – vilket sex utredningen har haft som uppdrag – har alla konstaterat att det inte är möjligt utan att rubba grundläggande principer. Vi är tvungna att ha kvar det som betraktas som lite gammalt och förlegat.

– Det som skyddas är egentligen inte yttranden utan det som skyddas är bäraren av yttrandena. Yttranden som fixerats innan de lämnats ut.

Ser du någon brist nu i det där lapptäcket?

– Vad jag kan se är att ett antal politiker från riksdagen är inne och petar i sömmarna här och där. Jag vill inte påstå att lagstiftarna har gjort några våldsamt drastiska förändringar så tillvida att de har tagit bort något så det blivit ett stort hål i lapptäcket, det vill jag inte påstå, men däremot har det där petandet gjort att det har blivit lite revor här och där.

Förslag försämrade yttrandefriheten

Den Lambertzska utredningen, som majoriteten lämnade över till regeringen, innehöll ett antal förslag till försämringar av yttrandefriheten, exempelvis räckvidden av korrespondensskyddet, meddelarskyddet för uppgiftslämnare till utländska korrespondenser.

– En liten detalj kan tyckas vara att man tog bort att det allmänna lättare skulle kunna gå in och driva enskildas sak när det gällde förtal. Tidigare hette det att det skulle finnas påkallat av särskilda skäl. Det fanns också idéer som skulle stärka yttrandefriheten, bland annat gällde det databaser. Men i slutänden gick regeringen enbart fram med de som försämrade yttrandefriheten.

– Lite smårevor i lapptäcket kan jag leva med, en del kanske även är motiverade, men jag tycker att det finns en tendens att man går in och bara lyfter fram det som är negativt för yttrandefriheten. Vi får se vad Gudrun Antemars utredning, Integritet och straffskydd, kommer med. Hon vill gå in och sänka tröskeln för viss yttrandefrihet, olaga hot vill hon förvandla till en gummibestämmelse. Sedan har vi Anders Ekas utredning, Mediegrundlagskommitténs förslag, som innehåller en del bra saker som att en utgivare även är ansvarig för vad tidigare utgivare har publicerat och som ligger kvar på webbplatsen. Samtidigt finns det en bestämmelse som de föreslår som är helt bort-i-tok. Det är ett försök att komma åt Lexbase, men där har man snickrat ihop en historia som i stort sett kommer att drabba varenda medieföretag som har lite större publiceringar på nätet.

– Jag kanske är en dysterkvist, men jag befarar att det här kommer att sluta på precis samma sätt som den Lambertzska utredningen, nämligen med att det blir det negativa som naggar yttrandefriheten i kanten som blir det som lyfts in i lagen.

Nils Funcke nämner också den departementsskrivelse med dussintalet förslag på skärpningar av offentlighet och sekretesslagen, som oroande tendenser.

– Det finns bara ett av förslagen som jag tycker är motiverat och rimligt och det är att man inte ska kunna gå in på ett bibliotek och se vad andra personer har använt bibliotekens datorer för att ta del av. I övrigt är det bara förslag som kommer att försvåra insynen i offentlig verksamhet.

Ett stenkast från Drottninggatan

Kontoret för Utgivarna ligger på Kungsgatan i Stockholm, ett stenkast från Drottninggatan där en lastbil mejade ner människor någon månad innan denna intervju gjordes. De partiöverläggningar som har börjat med anledning av den händelsen befarar Nils Funcke också ska leda till ”fler fotbojor och kameror”, men han befarar också att det kan leda till förslag som försvårar artiklar om exempelvis befrielseörelser. Frågan är om man kan få precision i en sådan lagstiftning att det enbart drabbar IS.

– Advokaten Thomas Olsson skrev väldigt klokt i Aftonbladet: att om dessa förslag hade funnits under andra världskriget så hade det varit kriminellt att skriva och understödja den danska motståndsrörelsen, eftersom den använde sig av terrorismetoder mot den tyska ockupationsmakten.

Händelser som den på Drottninggatan kan leda till att politiker skyndar på lagstiftningsprocessen och därmed riskerar att skada annan rättssäkerhet.

– Jag önskar att jag kunde gå upp med två ishinkar och ställa Anders Ygeman i den ena och Morgan Johansson i den andra.

Meddelarfriheten unik

Samtidigt menar Nils Funcke att lapptäcket på det stora hela är en bra reglering med tanke på meddelarfriheten och skyddet för uppgiftslämnare, efterforskningsförbudet, tystnadsplikten och repressalieförbudet som är unikt för Sverige. Mängder av korruptionsskandaler hade annars inte kommit fram, som resanderegistret i Skåne, vänskapskorruptionen på Skatteverket och skandalerna kring Riksrevisionen.

Uppenbara exempel där någon anställd i en myndighet tittat sig i spegeln och konstaterat att det var uppgifter som måste lämnas vidare. Och att man kan göra så i trygghet om att man kan förbli anonym.

Är yttrandefriheten obegränsad?

– Nej, det har den aldrig varit och kommer aldrig att bli. Enligt min uppfattning bör den heller inte vara det. Det finns naturligtvis yttranden som ska kunna straffas, men först efter offentliggörandet. Det är fullt rimligt att brottsliga gärningar som uppvigling till våldsbrott, till våldsdåd emot etniska grupper eller personer med en viss sexuell läggning ska beivras. Att göra begränsningar genom att kräva någon form av förhandsgranskning är däremot fullständigt otänkbart.

– Sedan måste det verkligen vara frågan om en uppvigling till brottslig gärning, inte en kriminalisering av en diskussion om etniska grupper eller om integration och problemen runt den.

Inget stopp på Bokmässan

Om vi tar bokmässan i Göteborg som exempel, finns det något läge där Nya Tider ska stoppas?

- Det är först när någon har begått en brottslig gärning som den ska beivras och det finns anledning för en arrangör att överväga om denne person eller det han företräder ska få delta på samma premisser som andra. Men det går inte att bara gå på en polisanmälan eftersom det finns en mängd okynnesanmälningar. Att stå utanför en lägenhet räcker inte för att stänga ute en periodisk skrift med ansvarig utgivare, som är registrerad och ironiskt nog av samhället tar emot två-tre miljoner i presstödet varje år.

- I Anette Novaks medieutredning, en hårresande läsning, öppnar hon för möjligheten att villkora presstödet till innehållet i tidskriften, en tanke som för oss tillbaka till år 1765, av samma dignitet som indragningsmakten. Har du fått presstödet och bedriver ett ”lågintensivt hat” ska du bli återbetalningsskyldig, vilket är en direkt sanktion som tryckfrihetsförordningen är fullständigt främmande inför.

Nils Funcke gav sig in i den diskussionen och kritiserade hennes förslag genom att skriva ett yttrande som blev Publicistklubbens ("den kan du läsa för att se hur djävla arg jag var").

Presstödet är fyrkantigt

Som presstödet är utformat är det inte i tryckfrihetsförordningens anda. Fyrkantiga krav om upplagor, om innehållets fördelning mellan externt och internt material, stämmer inte överens med etableringsfriheten. Enligt den får samhället inte vidta några negativa åtgärder emot en skrift på grund av dess innehåll. Även det motsatta, positiva åtgärder, bör enligt Nils Funcke betraktas som ett avsteg från etableringsfriheten. Ett selektivt presstöd som därtill tar hänsyn till innehållet eller inriktningen är av ändå större ondo.

- Jag förstår mig inte på Nya Tider och andra, som tar emot presstödet. Vore det lite stake i dem och att de verkligen trodde på sina egna teorier om samhället, skulle de inte befatta sig med eller ta emot något presstöd. Det är väl egentligen bara en tidning som hårdnackat och av principiella skäl alltid sagt nej till presstödet och det är ju FiB/K. Jag tycker det är snyggt och det skapar ett verkligt men inte minst mentalt oberoende. Jag är en stark förespråkare för att staten ska ge goda förutsättningar för opinionsbildning, inte bara för etablerade medier, även när det gäller ekonomin. Då ska man inte bry sig om upplagor eller innehåll.

Som ett bra exempel nämner Nils Funcke den kampanj som Jan Myrdal drev under många år om bokporto. Sände man tidningar och böcker skulle staten subventionera portot. Det anser han var just en sådan generell åtgärd för att stimulera läsning och spridning av tidskrifter.

Ge dem demonstrationsrätt

Ett annat ämne som flitigt debatterats är om Nordiska Motståndsrörelsen skulle fått tillstånd att demonstrera under Almedalsveckan på Gotland.

- Det handlar i grunden om demonstrations- och mötesfrihet. Jag tycker att polisen i det här fallet har hanterat frågorna på ett professionellt sätt och helt enligt grundlagens bokstav och intentioner. Polisen ska bedöma om och hur man kan upprätthålla ordningen och det är fullt rimligt att man inte lägger MNR:s demonstration intill någon annan. Platser och tider måste särskiljas. Låt dem demonstrera, men om man uttrycker hets mot folkgrupp så ska den enskilda personen lagföras.

- Jag tror på den modellen. Låt dem få sitt demonstrationstillstånd. Börjar vi tumma på den i dag så vet vi inte vad morgondagen kan innehålla.

Fejknyheter gammal företeelse

Ett annat ämne som diskuterats i år är "fejknyheter", inte minst på grund av en viss amerikansk president. Vad har Nils Funcke för kommentar till det?

- Det är ju ingen ny företeelse. Desinformation, misstag, enstaka felaktigheter och glidande vinklingar har alltid förekommit. Det har alltid funnits intresse för någon att framställa någon annan som en idiot. Själv begreppet "fejk news" däremot är däremot problematiskt eftersom det kan inkludera det mesta.

Men har mängden ökat?

- Det nya är väl i så fall att det får en så stor spridning. Och då kanske man vill gå in och ändra i yttrandefriheten, vilket i sin tur skulle drabba andra åsiktsyttringar. För vem ska bedöma vad som är sant eller inte? Det har exempelvis varit förbjudet att ifrågasätta om jorden är rund eller universums mittpunkt.

- Jag ser ingen annan utväg ut ur träsket än att seriösa publicister måste fortsatt vara seriösa och transparenta på hur man fått fram sina uppgifter. Det är bara att hoppas och tro på att styrkan i de goda argumenten till slut övertygar andra. Men i grunden är det ju en ganska sund inställning att

vara skeptisk till uppgifter, även när de publiceras i etablerade och stora medier. Den invandrarskeptiska hållningen är utbredd och inget som bara några järnskodda nazister ger uttryck för. Vi möter sådana värderingar och åsikter på arbetsplatser och lunchrestauranger exempelvis.

– Jag brukar säga att vi måste ta den diskussionen där. Märker man att någon ger uttryck för sådana värderingar få man ta diskussionen och genom argumentering försöka övertyga att de har fel.

Ta hoten på allvar

En annan sak som har debatterats alltmer är hoten mot medieföreträdare.

– De måste lagföras. Det har varit en lite njugg eller naiv inställning från rättsamhället tidigare, men nu har det skett en skärpning. Säkerhetspolisen är mer på tårna. Jag ser inget behov av ny lagstiftning utan det räcker med att tillämpa de regler som finns.

Generellt är det, enligt BRÅ, bara 2 procent av anmälningarna som leder till en förundersökning och ännu färre leder till åtal. En mycket lite del leder sedan till fallande dom.

– Hoten riktas ju inte bara emot journalister, utan även mot unga flickor, bloggare. Här har rättsamhället reagerat väldigt sömnigt och anmälningar läggs på hög, även om man presenterar en gärningsmans ”huvud på ett fat”.

– När hoten riktas mot publicistisk verksamhet som enskilda eller grupper försöker stoppa, så har staten en skyldighet att sätta ned foten. Det tycker jag att både JO och JK verkligen har gjort.

Vad kan medierna göra mot nättrollen?

- Som Robert Aschberg och andra gjort, att lyfta fram dem i ljuset. Många begrep ju inte vad de gjort förrän Aschberg och ”Trolljägarna” ringde på och konfronterade dem. Att sedan Aschberg inte röjde deras identitet tyckte jag var snyggt. Däremot personer som är förtroendevalda eller som innehar centrala offentliga uppdrag ser jag ingen anledning till att inte avslöja med namn och bild.

Att någon ansvarig utgivare skulle ha hoppat av till följd av riktade hot är ingenting som Nils Funcke känner till, däremot att reportrar har hållit tillbaka en viss publicering eftersom de har befarat att den skulle kunna få en viss följd och verkan.

- Det är allvarsamt. Och det är klart att jag kan sitta här och hurtfriskt ropa om att man ska stå på sig. Det är naturligtvis mycket tuffare om det är ens egen brevlåda där det dyker upp lappar om att ”vi vet var du bor och var dina barn är”. Åsa Lindeborg är ett exempel på hur en enskild kan få sitt liv omkullkastat och tvingas leva med livvakter och skyddad identitet. Ändå står hon kvar i det offentliga och uttrycker tuffa och bra åsikter. Tomas Mattsson är av samma material. Men sitter du ensam på en lokalredaktion i Sunne och det börjar stå personer utanför som uppträder hotfullt är jag inte övertygad om att så värsts många skulle stå på sig.

[Teckna en prenumeration här \(http://www.fib.se/page/prenumerera\)](http://www.fib.se/page/prenumerera)

[Du kan få ett gratis ex eller ge bort ett här \(http://fib.se/page/prova-fib\)](http://fib.se/page/prova-fib)

KAMPANJ! 3 NUMMER FÖR 50 KR! SWISHA 50 KR TILL 1232240356, SKRIV "KAMPANJ" OCH ADRESS

Jan Bjerkesjö